

MAGYARY GÉZA ÉLETE ÉS PERJOGÁSZI MUNKÁSSÁGA

HORVÁTH E. Írisz
tudományos segédmunkatárs (PPKE JÁK)

1. Magyary Géza életútja¹

Magyary Géza 1864. szeptember 16-án született a Nagyszombat melletti Alsólócon.

Középiskolai tanulmányait a nagyszombati érseki főgimnáziumban folytatta. A gimnázium befejezése után először a Pozsonyi Királyi Jogakadémián, majd Budapesten lett joghallgató, ahol negyedévesen 1886-ban megnyerte a Pasquich-féle jutalomdíjat azzal az értekezésével, melyben a magán- és büntetőjogi jogsegély elveit tárgyalta. Bíráloi, Pulszky Ágost és Apáthy István már ekkor ‘tudományos színvonalúnak és világos előadásúnak’ jellemezték írását.

Magyary Géza munkásságára egyfajta körköröség jellemző, hiszen első írásai a nemzetközi jog témakörében születtek és élete utolsó két évtizedét szintén e területnek szentelte, mintegy körülölelve polgári perjogi munkásságát. Ennek megfelelően a nemzetközi jogba tartozik az 1887-től 1889-ig tartó ügyvédjelölti, illetve bírósági joggyakornoki tevékenysége alatt megjelent ‘A jog- és cselekvési képesség a nemzetközi magánjogban’ címmel a Magyar Igazságügy 1888. évi októberi és novemberi füzetében megjelent értekezése is, mely a jogtörténeti és külföldi irodalmi anyag alapos felhasználásáról tanúskodik, a későbbi műveihez hasonlóan. E tanulmányában Savigny nézeteivel ellentétben nem a területiségi elv, hanem a személyiségi (honossági) elv mellett foglalt állást, de egyúttal rámutatott arra, hogy mindkét elv a köz- és magánjogi érdekcsoportokat védi, ezáltal természetes, hogy a honosság elve a jog- és cselekvőképesség körében bizonyos korlátok között képes csak érvényesülni.²

¹ A tanulmány jelen részében nagymértékben támaszkodik: FABINYI Tihamér: *Magyary Géza. Emlékbeszéd a Magyar Jogászegylet 1929. évi október hó 20-iki teljes ülésén.* Budapest, Franklin-Társulat, 1930. 6–11.

² MAGYARY Géza: A jog- és cselekvési képesség a nemzetközi magánjogban. *Las rapports internationaux du droit hongrois privé.* In: *Magyary Géza r. tag összegyűjtött dolgozatai. A polgári eljárás, a magánjog és a kereskedelmi jog köréből.* 2. kötet. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, 1942. 718.

A joggyakorlat évei alatt – talán éppen az egyetemi évei óta jó barátjával, Szászy Bélával folytatott folyamatos és mély eszmecsere hatására – Magyary Géza figyelmét jogtörténeti kérdések foglalták le és 1890-ben megjelentette a Magyar Igazságügyben ‘A rokonok törvényes öröklési rendje 1848 előtti jogunkban’ című tanulmányát. Ebben feltárta a rendkívül mélyreható és szerteágazó jogtörténeti és összehasonlító jogi kutatásainak eredményét és bemutatta az Árpád-kori, adományrendszeren alapuló törvényes öröklést, kitérve a városi és partikuláris jogokra is. E körben az ági öröklés ellen foglalt állást, felhívva a figyelmet annak két nehézségére: a vagyon eredete bizonyíthatóságának problémás voltára, illetve arra az ‘igazságtalanságra’, hogy a távolabbi ági rokon megelőzheti a közelebbi nem ági rokont.³

1890-ben a két jó barát egymástól függetlenül, a másik terveiről mit sem tudva pályázatot nyújtott be a Kecskeméti Református Jogakadémia Jogtörténeti és Egyházjogi Tanszékére: a pályázat nyertese Szászy Béla lett, azonban az ő ajánlására fél éven belül már Magyary Géza is Kecskeméten oktatott római jogot. Szászy és Magyary barátságának meghatározó három éve következett, amikor együtt oktattak Kecskeméten. Ez idő alatt, 1892-ben született Magyary egyetlen római jogi tárgyú írása ‘A vétségen alapuló kártérítési kötelemekről’ címmel, melyben a tőle immár megszokott alaposággal tárgyalta a római jogi forrásokat, kimutatva a magyar peres eljárásban a római per elemeit, illetve vizsgálta ennek különösen a XVII-XVIII. századi peres eljárásra gyakorolt hatásait. Kecskeméti tartózkodása idején szerezte meg ügyvédi oklevelét is.

1893-tól a Nagyváradai Jogakadémián folytatta jogtudósi tevékenységét mint a kereskedelmi és a perjog rendkívüli tanára. Nagyváradon nagy lelkesedéssel fogott hozzá a kereskedelmi jog műveléséhez és 1893. szeptember 15-én ‘A kereskedelmi társaságok szervezésének irányelvei’ címmel tartotta meg tanévnyitó előadását. Ezen előadásában a társaságok tagjainak a mögöttes helytállási kötelezettsége kapcsán felmerülő problémákra hívta fel hallgatóságának figyelmét, rámutatva a részvénytársaságokra vonatkozó hatályos joganyag hiányosságaira, majd a korlátozott felelősség lényegét mutatta be jogtörténeti és összehasonlító jogi szempontok alapján. Ezzel párhuzamosan mély és szerteágazó kutatásokat folytatott a kiadói és a szerzői jog területén: ennek gyümölcse ‘A kiadói ügylet’ című írása lett, mely először a Jogi Szemlében jelent meg egy cikksorozat, majd különlenyomatként monográfia formájában 1893-ban. E művében a kiadói és a szerzői jog egymáshoz való viszonyát, a kiadói ügylet fogalmát, a kereskedelmi ügylet jellegét, megkötését, valamint az abból eredő jogokat és kötelezettségeket, az ezekben való jogutódlást és ezek megszűnését tárgyalta rendkívüli részletességgel és tudományossággal. ‘A kiadói ügylet’ című monográfiája egyszerre a kereskedelmi jogászok legjelesebb művelői közé emelte Magyary Gézát, így jelenhettek meg első tanulmányai a Jogtudományi Közlönyben 1894-től: először ‘A közkereseti társasági képviselőinek hatásköréről’, majd ‘A kereskedelmi társaságok franciaországi reformja’ címmel.

A Magyar Jogászegyletben 1895. február 9-én – már mint a Nagyváradai Jogakadémia nyilv. rendes tanára – tartotta meg első előadását a csekkről, melyben a magyar

³ Uo. 541–591.

csekk törvény megalkotását sürgette a csekk gazdasági és jogi jelentőségének, történetének, összehasonlító jogi bemutatásának, a csekk szerződés és annak mellékletei, illetve az azon szereplő személyek jogviszonyainak elemzése által. A Magyar Jogászegyletben később választmányi tag, majd a Könyvkiadó Bizottság, azután a Perjogi Szakosztály elnöke lett. Az Országos Jogászgyűlés rendszeres előadójává vált: 1896-ban a biztosítási ügynökök jogállásának szabályozására vonatkozó részletes javaslatlaltal, 1911-ben a francia référé-eljárás meghonosítása kapcsán felmerült kérdésekkel foglalkozott, 1928-ban pedig a Perjogi Szakosztály elnökeként tartott előadást. Ahogy kortársa, Fabinyi Tihamér írta: ezen „[...] munkáit már jellemzi az előadásnak egyszerűsége és plasztikus világossága, amit csak az a szerző engedhet meg magának, aki teljesen uralja a tárgyát. Nem volt született stilisztá és nem írt könnyedén, de folytonos műveléssel tisztává, vonzóvá és igen kifejezővé tudta csiszolni stílusát.”⁴

Jogirodalmi tevékenysége első tíz évének lezárása több szempontból is fordulópont volt Magyary Géza életében: részint azért, mert Budapesten folytatta tudományos munkásságát, részint pedig azért, mert a polgári perjog felé fordult. 1905-ben ugyanis Budapesten rendkívüli tanárrá, majd 1906-ban rendes tanárrá nevezték ki, majd 1909–1910-ben a Jog- és Államtudomány Kar dékánja is lett. Perjogi tevékenységének első nagy műve az 1898-ban megjelent ‘A magyar polgári peres eljárás alaptanai’ című írása,⁵ mely címéhez méltóan valóban alapvető tartalmát és jelentőségét illetően is. Ezt egy nagymonográfia követte 1906-ban a perbeli beismerésről,⁶ majd a perjogászai működése csúcscaként született meg 1913-ban a mindmáig kiemelkedő szereppel bíró tankönyve ‘Magyar polgári perjog’ címmel,⁷ de ezen fő művei mellett számos cikk, tanulmány jelent meg továbbá a polgári perjog egyes részterületein. Ezek együttesen tették lehetővé Magyary Géza számára, hogy 1907-ben a Magyar Tudományos Akadémia levelező, majd 1917-től rendes tagja legyen. 1916-tól a Szent István Akadémia munkájában is részt vett a testület rendes tagjaként.

Magyary Géza az 1910-es évek elején befejezettnek tekintette perjogászai tevékenységét és bejelentette, hogy visszavonul, pihenni szeretne. Ennek ellenére a tudományos munkát nem tudta abbahagyni, ám a perjogászai helyett ismét a nemzetközi jogászai véna tört elő és hat évig kutatott még a nemzetközi bírászkodásról, melynek eredményeit folyamatosan publikálta. A csúcspontot ezen a területen mindenképpen az 1922-ben megjelent, ‘Die internationale Schiedsgerichtsbarkeit im Völkerbunde’ című német nyelvű monográfiája⁸ jelentette, mellyel a nemzetközi jog legjelesebb európai művelői közé került, így 1927-ben a L’Institut de Droit International nemzetközi egyesület egyetlen magyar tagjává választotta.

Ezen újabb, nemzetközi jogi sikerek után már nagy nyilvánosság előtt is vállalta, hogy pihenni szeretne és ezért a Pílisben vásárolt egy kis birtokot, ahova vissza is vonult. Betegeskedésével szemben a kötelességtudata győzött, mikor a magyar ügyek

⁴ FABINYI I. m. 10.

⁵ MAGYARY Géza: *A magyar polgári peres eljárás alaptanai*. Budapest, Franklin-Társulat, 1898.

⁶ MAGYARY Géza: *A perbeli beismerés*. Budapest, Franklin-Társulat, 1906.

⁷ MAGYARY Géza: *Magyar polgári perjog*. Budapest, Franklin-Társulat, 1913.

⁸ MAGYARY Géza: *Die internationale Schiedsgerichtsbarkeit im Völkerbunde*. Berlin, Liebmann, 1922.

képviselte érdekében még 1928 augusztusában elutazott Stockholmba a L'Institut de Droit International konferenciájára: ott beteg lett és másfél hónappal később, 1928. október 9-én elhunyt.

Magyary Géza a polgári perjog és a nemzetközi jog területén végzett tudományos munkájáért 1930-ban posztumusz az MTA nagyjutalmában részesült.

2. Magyary Géza perjogászai tevékenysége

2.1. Hogyan lett Magyary Géza perjogász?

Magyary Géza a Nagyváradai Jogakadémián eltöltött évei alatt – amikor a kereskedelmi jog mellett a perjog oktatása is rá hárult – szembesült azzal, hogy a polgári eljárásjog területe mennyire ‘lehanyagolt’, szemben a kereskedelmi jog és általában a magánjog kiművelt rendszerével. Ezen felismerése nyomán egyre erősödött benne az az igyekezet, hogy rendszert és világosságot teremtsen e területen. Tulajdonképpen párhuzamosan tevékenykedett Plósz Sándorral, akinek nézeteivel több ponton is szembeszállt, de tudását és tevékenységét mindig nagyra becsülte: míg Plósz a törvényalkotás területén alkotott maradandót, addig Magyary tudományos rendszerbe illesztette a magyar polgári perjogot.⁹

2.2. Főbb művei

2.2.1. *A magyar polgári peres eljárás alaptanai*

Magyary Géza 1898-ben megjelent, csaknem 400 oldalas monográfiájában hét fejezet¹⁰ keretében mutatja be a polgári perekre vonatkozó szabályokat. E kötettel a szerző fő célja az volt, hogy valamiféle segítséget, tájékoztatást nyújtson a polgári perjog legnehezebb kérdéseiben: a per és a perbeli cselekmények fogalmát és jogi természetét illetően, valamint hogy az egyes eljárási cselekmények hogyan állnak össze egy perré, az miként folyik le, hogyan fejeződik be és milyen jogorvoslati lehetőségek állnak rendelkezésre. Ezek megértésének kulcsát az alapelvekben látta, ezért fő feladatát annak feltárásában jelölte meg, hogy egyes perjogi alapelveket hogyan alkalmazzák a magyar polgári perjogban. Ennek kapcsán külön figyelmet szentelt a Plósz Sándor nevével fémjelzett eljárásjogi reform vívmányainak. A monográfia a szerző széleskörű és alapos jogtörténeti, valamint összehasonlító jogi ismereteiről tanúskodik: gyakran olvashatunk benne hivatkozásokat az osztrák, a német és a francia polgári eljárásjogra is.¹¹

A magyar polgári peres eljárás alaptanait taglaló művét Magyary a polgári per fogalmának meghatározásával kezdi, melynek kapcsán leszögezi, hogy a polgári perben

⁹ FABINYI i. m. 11–12.

¹⁰ A fejezetek: Általános tanok, Perbeli cselekmények a per elhárítása nélkül, A pert megalapító cselekvények, A pert lebonyolító cselekvények, Az ítélet, A perbeli cselekvények elmulasztása, Perorvoslatok.

¹¹ MAGYARY (1898) i. m. 3–4.

az állam és a felek között áll fenn jogviszony, mely jogviszonyból a felek vonatkozásában kötelezettségek, míg az állam vonatkozásában jogok származnak. Ennek alapját a bíráskodás felségjogi minőségében látja, mely az állam fogalmából következik. Tehát a polgári per révén egy közjogi jogviszony jön létre, még hozzá mindegyik fél esetében külön-külön közjogi jogviszony jön létre az állammal. Ellenben a felek nem állnak egymással a perben semmiféle jogviszonyban, mivel a polgári perben a bírói hatalom gyakorlása révén keletkezik jogviszony; minthogy azonban a felek nem bírnak egymás fölött bírói jogosítvánnyal, jogviszony sem jön létre közöttük. Ennek ellenkezőjét pusztán a látszat mutatja, ugyanis a polgári per alapján a felek között sem közjogi, sem pedig magánjogi jogviszony nem jöhet létre. Magyary e körben kifejezetten hangsúlyozza is, hogy a polgári perben a jogviszony csak az állam és az egyes felek között jön létre, így nem a bíróság, illetőleg a bírák és a felek között, még ha a bíróság, illetőleg a bírák az állam felségjogát gyakorolják is. Mindezek alapján a polgári pert a feleknek az államhoz kapcsolódó közjogi viszonyaként jelöli meg, melynek célja a felek cselekedeteinek meghatározása egy magánjogi viszony vonatkozásában. Ebből következik a polgári per célja, melyet Magyary abban lát, hogy a köztekintély révén kijelöljék a felek jövőbeli cselekvési kereteit egy meghatározott magánjogi viszony vonatkozásában, mégpedig kötelező jelleggel.¹² Ezen alaptézisei alapján Magyary Géza monográfiájában meghatározza a polgári per fogalmát. Eszerint „a per két, egymástól feltételezett közjogi viszonyból áll az állam és mindegyik peresfél közt, a melynek alapján az állam egyik fél kérelme folytán s a másik meghallgatása után a felek cselekvését egy bizonyos magánjogi viszony tekintetében meghatározza.”¹³

Minthogy a polgári per perbeli cselekményekből áll össze, a per fogalmának tisztázása után Magyary figyelmét kötetében a perbeli cselekmények felé fordítja: először ezek közös tulajdonságait vizsgálja és ennek alapján összeállítja a polgári per szerkezetét, aztán pedig a perbeli cselekményeket a polgári per menetének figyelembevételével mutatja be. A polgári pert a perbeli cselekmények szempontjából a felek és a bíróság egymást feltételező, kölcsönös közreműködéseként írja le, mely kölcsönös közreműködést abban látja, hogy a felek szolgáltatják a per eldöntéséhez szükséges peranyagokat és a bíróság pedig elbírálja azokat. Ennek megfelelően a perbeli cselekményeket céljuk szerint osztályozza: azok a per elhárítására, a per eldöntésére vagy a per orvoslására irányulhatnak. A per elhárítására irányuló perbeli cselekmények esetében a bíróságot teljes mértékben köti a felek akarata, azonban a per elhárítására vagy orvoslására tett perbeli cselekmények esetében a bíróság már nagyobb szabadságot élvez. A felek perbeli cselekményeit illetően Magyary több típust jelöl meg: a tárgyalási elven alapuló adatszolgáltatás, a rendelkezési elvből következő kérelem vagy kérelemre való nyilatkozat, valamint az észlelések és az ezekből levont következtetések, de ide sorolható még célja okán a bíróság cselekményeinek közlése, illetve az észrevételezés, melyet a bizonyító tényekből a bizonyítandó tényekre való következtetésként ír le. A bíróság perbeli cselekményeiként Magyary a határozást (mely az észlelésből és következtetésből áll össze) és a pervezetést jelöli meg. A polgári per fent taglalt fogalmi

¹² MAGYARY (1898) i. m. 5–11.

¹³ MAGYARY (1898) i. m. 11.

meghatározása alapján nem meglepő Magyary azon megállapítása, hogy a bíróság minden perbeli cselekménye joggyakorlás, mivel az állam felségjogát gyakorolja, míg a felek perbeli cselekményei soha nem minősülhetnek az állammal szembeni joggyakorlásnak, mivel alá-fölérendeltségi viszony áll fenn kettejük között, így a felek cselekményeit részben köteleességteljesítésként, részben megengedett cselekményekként jellemzi.¹⁴

A per fogalmának és a perbeli cselekmények minőségének tisztázása után monográfiájában Magyary a per jogi természetét illetően mutatja be az uralkodó nézeteket. E körben rendkívül széles körű ismereteiről tesz tanúságot, mikor az olvasó elé tárja és sok ponton ütközteti Plósz és Degenkolb, Bülow és Wach, Kohler, illetve Planck nézeteit. Ezen elméleti kérdések tisztázása után tér rá a szerző az egyes perbeli cselekményekre vonatkozó szabályok részletes elemzésére.

A fenti felületes leírás, de különösen a monográfia kézbevétele és elolvasása alapján megállapítható, hogy Magyary Géza első nagy polgári perjogi műve, 'A magyar polgári peres eljárás alaptanai' című monográfia alapos és mélyreható elméleti, jogösszehasonlító és gyakorlati ismeretekről tanúskodik, melyeket a szerző nem csak egymás mellé illesztett, hanem egy érthető, áttekinthető, következetes, ugyanakkor rendkívül nagy rendszerben helyezett el.

2.2.2. A perbeli beismerés

Magyary Géza a perbeli beismerés elemzését célként kitűző művének stílusát illetően leginkább vitairatként jellemezhető, melyben megtámadja azt az uralkodó felfogást, hogy a perbeli beismerés nem bizonyít, hanem éppen kizárja, feleslegessé teszi a bizonyítást, mivel az nem a bíróság meggyőzését szolgálja, hanem köti a bíróságot: ez pedig a beismerő fél akaratán alapul. Ezen nézet vonatkozásában a szerző kételyei már korábbi műveiben is megjelentek, de a rá jellemző alaposággal és mindenre kiterjedő figyelemmel fordult e témához, újból és újból megvizsgálta, összehasonlította az uralkodó és saját nézeteit, de minden alkalommal arra jutott, hogy a saját nézetei megalapozottak.¹⁵

A 250 oldalas művében a szerző a fent ismertetett rövid bevezető gondolatok után a perbeli beismerést rendszerben mutatja be, négy fejezet keretében.¹⁶

'A perbeli beismerés' első fejezetében Magyary Géza áttekinti a főbb perjogi törvényhozások eredményeit a perbeli beismerést illetően. E körben azonban nemcsak az összehasonlító jogi ismereteire hagyatkozik, hanem – a maga szerény módján – a kiváló jogtörténész és római jogász Magyary Gézát is megismerhetjük, hiszen a római jogi, a középkori és újkori jogok, valamint a kortárs törvényhozásoknak a perbeli beismerésre vonatkozó nézeteit, szabályait mutatja be, illetve elemzi. Ezt követően a vitairat címűül szolgáló témára vonatkozó irodalmat tekinti át rendszerszerűen,

¹⁴ Ld. részletesen MAGYARY (1898) i. m. 22–45.

¹⁵ MAGYARY (1906) i. m. 3–4.

¹⁶ A fejezetek: A perbeli beismerés a főbb törvényhozásokban, A perbeli beismerés irodalma, A perbeli beismeréssel összefüggő perjogi alapelvek és A beismerés különös tanai.

így először a perbeli beismerést bizonyításként felfogó Weber, Bethmann-Hollweeg, Pollak és Wittmaack nézeteit ismerteti, majd a perbeli beismerést nem bizonyításnak, hanem rendelkezésnek tekintő Savigny, Wetzell és Hölder nézeteit. Aztán a perbeli beismerést bizonyítást kizáró ténynek, de ugyanakkor bizonyos körülmények között bizonyító erővel bírónak valló Canstein, Demelius, Wach és Planck megközelítésével ismerkedhet meg az olvasó, végül pedig Bülow egyedi tanával, mely szerint a perbeli beismerés nem bizonyítás, de nem is rendelkezés.

A perbeli beismerés irodalmának széleskörű ismertetése után, a vitairatának harmadik fejezetében tér rá Magyary a saját álláspontjának bemutatására. E körben elsőként leszögezi, hogy nem ért egyet a perbeli beismerésről vallott tézisekkel; ennek okát a per és a bizonyítás fogalmának téves értelmezésében jelöli meg. A hivatkozott szerzők zöme szerint ugyanis a polgári per feltételezi, hogy a felek között vita áll fenn, azaz a felperes állításait az alperes vitatja és a bizonyítás ezekre a vitatott állításokra irányul, ezért a perbeli beismerés esetében nincs per és általában bizonyítás sincs. Magyary ezzel szemben azt állítja, hogy a vita nem tartozik a polgári per fogalmi elemei közé és a bizonyítás nem csupán a vitatott (tény)állítások alátámasztására szolgál, ebből következően pedig a perbeli beismerés nem zárja ki a pert és a bizonyítást sem, hanem éppen hogy a bizonyítás egyik leghatékonyabb módja.¹⁷ Ezek után a polgári per fogalmi elemeit, majd a perbeocsátkozást és a felek perben tett nyilatkozatait vizsgálja meg, több helyen vitatva Plósz Sándor nézeteit. leszögezi, hogy a perbeli beismerés – az uralkodó nézetekkel ellentétben – nem a felek rendelkezése, s ennek alátámasztására részletesen elemzi a felek rendelkező és indítványozó jogosítványait: e körben először szembeállítja a felek és a bíróság rendelkezéseit, valamint a felek adatszolgáltatását és a bíróság adatgyűjtő tevékenységét (rendelkezési elv, tárgyalási elv és nyomozati elv), majd a felek rendelkező és indítványozó cselekményeit veti össze. Ezt követően a perbeli beismerést a felek bizonyítást kizáró rendelkezéseként való értelmezése ellen érvel. E ponton a fő érve az, hogy ha ez így lenne, akkor a beismerés a per közvetlen befejezését kellene, hogy jelentse és a beismerés esetében a bíró egyetlen feladata ennek tudomásulvétele lenne. Magyary szerint a perbeli beismerés sokkal inkább olyan rendelkezés, olyan akaratkijelentés, mely a bíróság következtéseit bizonyos határok közé kényszeríti.¹⁸ A perbeli beismerést ugyanis a fél tudomásáról való egyfajta beszámolóként mutatja be, melyhez az igazmondás vételeme kapcsolódik megfelelő biztosítékokkal.¹⁹

Magyary vitairatában részletesen foglalkozik a perbeli beismerés jogi természetével és megállapítja, hogy az a kölcsönös meghallgatás elvéből következően ‘tanuskodás’, ugyanis ha a bíróságnak mindkét felet meg kell hallgatnia, akkor az alperes kötelezettségét teljesíti, mikor perbe bocsátkozik és úgyszintén mindkét fél kötelezettséget teljesít, mikor a vele szemben felhozott kifogásokra nyilatkozik, még ha ez a nyilatkozat egy beismerés is.²⁰ Vitathatatlan tehát, hogy a perbeli beismerés a bizonyítás

¹⁷ MAGYARY (1906) i. m. 65.

¹⁸ MAGYARY (1906) i. m. 103.

¹⁹ MAGYARY (1906) i. m. 110–114.

²⁰ MAGYARY (1906) i. m. 122.

körébe tartozó jogintézmény, ezért Magyary hosszasan elemzi a bizonyítás alapfogalmait, a bizonyító tényekből, különösen a beismerésből levonható következtetéseket, valamint a bizonyítás köréből kizárt tényeket, illetve a beismerésnek az ítéletre gyakorolt hatását.

Mindezek után, a vitairat utolsó fejezetében Magyary megadja a perbeli beismerés rövid és szabatos fogalmát. Eszerint az nem más, mint „a fél kijelentése, hogy az ellene felhozott tényállítás való”.²¹ Ennek fényében foglalkozik a perbeli beismerés különös tanaival a továbbiakban: elemzi a perbeli beismerés fogalmi kellékeit és fajtáit, összehasonlítja a beismerés és az elismerés jogintézményeit, majd a perbeli beismerés viszszavonásáról, a pertárs és a perbeli képviselő beismeréséről, a nyomozás elvén alapuló polgári perekben tett beismerésről és végül a peren kívüli beismerésről ír.

Magyary Géza perbeli beismerésről írt műve műfaját tekintve vitairat: ez valóban így is van, hiszen az uralkodó doktrína ellen hozott fel a rendkívül precízen felépített rendszerességével érveket. Ezen munka nyilvánvalóan nagy hatást váltott ki a kortársakból és magát Plósz Sándort is válaszára készítette. Plósz az 1907-ben a *Jogtudományi Közlöny* hasábjain megjelentetett értekezésében két fő kérdésben vitatja Magyary nézeteit. Plósz részint arra hivatkozik, hogy a beismerő fél nem azonosítható, nem hasonlítható össze a tanúval, mert a tanú az általa közvetlenül észlelt tényekről tesz vallomást, míg a fél azt is beismerheti, amit ő maga nem is észlelt. A másik fő érv Magyary állításaival szemben, hogy Plósz szerint a perbeli beismerés, illetve elismerés alapján hozott ítélet csak deklaratív lehet. Bár meglehetősen fontos kérdéseket vitat Plósz Sándor, Magyary Géza vitairata mégis arra készíteti, hogy átgondolja, felülvizsgálja a korábbi nézeteit és a beismerésre vonatkozóan egy új rendszert hozzon létre, mely szerint perbeli beismerés pusztán egy eljárási cselekmény, egy tényállítás, amely semmi különbséget nem mutat(hat) a fél előzetes, önálló beismeréséhez képest: mivel ez nem tekinthető bizonyításnak, a válaszként adott beismerés sem lehet az.²² Magyary Géza a Plósz Sándor által felhozott állításokra a későbbi tankönyvében felel meg: pontról pontra megcáfolja azokat.²³

2.2.3. Magyar polgári perjog

A magyar polgári peres eljárás aaptanainak részletes elemzése, majd a perbeli beismerés kapcsán vallott reformnézeteinek bemutatása után Magyary Géza, akkor már mint a Budapesti Tudományegyetem megbecsült oktatója, elérkezettnek látta az időt, hogy a magyar polgári eljárásjog területét a maga egészében rendszerbe foglalja a hallgatók számára egy tankönyv formájában. Ennek eredményeként született meg a két kötetes, csaknem ezer oldalas ‘Magyar polgári eljárásjog’ című tankönyve 1913-ban. A ‘Iustitia regnorum fundamentum’ jelmonddal bíró tankönyv az általános

²¹ MAGYARY (1906) i. m. 164.

²² PLÓSZ SÁNDOR: A perbeli beismerésről. *Jogtudományi Közlöny*, 1907/44.

²³ Ld. részletesen MAGYARY (1913) i. m. 557.

fogalmakat tárgyaló bevezető rész után hét fejezetben²⁴ mutatja be a magyar polgári perjogot. Fő célja, hogy az újonnan elfogadott perjogi törvény²⁵ legfőbb célkitűzését elősegítse, azaz hogy az eljárási igazságosság lehető legnagyobb mértékű érvényesülését sikerüljön elérni a gyakorlatban.²⁶

Magyary Géza 1913-ban megjelent tankönyve a korábbi munkáihoz képest három újdonságot tartalmaz, mellyel valóban egységes és áttekinthető rendszerben engedi látni az olvasó (a hallgatók) számára a magyar polgár eljárásjog területét. Elsőként ki kell emelni a polgári per alanyaira vonatkozó Első részét a tankönyvnek, melyben külön-külön címek alatt tárgyalja a bíróságok, valamint a felek és a perben szereplő más személyek jogállását, szerepét és feladatait. E körben különösen értékesek a bíróságok jogállásáról írt gondolatai, hiszen a lehető legnagyobb következetességgel és alaposággal tárja fel a korábban már ismertetett azon elméletét, hogy a bírói felségjog gyakorlása az államtól kapott közjogi felhatalmazáson alapul. Második nívumként említendő a tankönyv elején található jogtörténeti bevezetés, mely a bírósági szervezetrendszer és a perjogi kodifikáció történetét dolgozza fel. A harmadik, az előzőekhez képest sokkal nagyobb jelentőségű újdonság Magyary rendszeressége: tankönyvével a teljes polgári eljárásjog vonatkozásában állított fel egy tudományos rendszert.²⁷

A magyar polgári perjog minden részletére kiterő tankönyve megjelenése után a fáradhatatlan kutató, jogtudós Magyary Géza később átdolgozta, módosította, sőt bizonyos helyeken még jobban elmélyítette azt: így jelent meg 1924-ben a tankönyv második kiadása.

3. Magyary Géza, a tanár

A szigorú vizsgáztató hírében álló Magyary Gézát a hallgatói szinte rajongásig kedvelték: noha nem volt különösebben nagy szónok, rendkívüli műveltségéről és rendszerlátásáról, egyúttal mély hazaszeretetről tanúskodó világos és szabatos előadásai révén mindvégig lekötötte hallgatói figyelmét.

Magyary Géza tanítványaival mindig érezte, hogy fontosak számára és mindenki felé törődéssel fordult, foglalkoztatta őt tanítványai sorsa. Így a tehetséges hallgatókat igyekezett felkarolni, támogatni: a tudományos pálya felé irányította őket, könyveket, tanácsokat adott nekik, ösztöndíjakat szerzett számukra és életük későbbi szakaszában is megpróbálta követni pályafutásukat. A háború idején a hadbavonult hallgatói számára törekedett minden támogatást kieszközölni, így a számukra juttatandó tanulmányi kedvezményekről javaslatot tett a Felsőoktatási Egyesületben, melyet el is fogadtak.

²⁴ A fejezetek: A polgári per alanyai, A peres eljárás általános szabályai, Rendes szerkezetű peres eljárás, A rendes bíróságok előtti rendkívüli eljárások, A rendkívüli bíróságok polgári bíraskodása, Magánjogi bíraskodás, A magyar állam polgári bíraskodása külföldön.

²⁵ 1911. évi I. törvénycikk a polgári perrendtartásról.

²⁶ MAGYARY (1913) i. m. III–IV.

²⁷ FABINYI i. m. 21.

Hallgatóin azonban nem csak a tudósként segített. Egy anekdota szerint nagyvárad tanársága idején egy hideg télen a mentők találtak egy szegényes öltözetű, szerencsétlenül járt joghallgatót, akin egy feltűnően jó állapotú kabát volt M.G. monogrammal. Hosszú utánajárás és bizonyítgatás után derült csak ki az igazság, hogy a télkabátot maga Magyary Géza adta oda a hallgatónak, mikor megsajnálta, mert annyira fázott a hallgató.²⁸

4. Magyary Géza mint ember – Zárszó

A kiváló, rend- és rendszerteremtő jogtudós lételeme és öröme a munka, a tudomány volt. Felesége, családja nem lett, így csendes magányban, de szeretetben, mély valóságossággal és rendkívüli hazaszeretettel élte életét, melybe édesanyján és nővérein kívül csak néhány jó barát és tanítvány nyerhetett némi bepillantást.

Fabinyi Tihamér a Magyar Jogászegylet 1929. október 20-i ülésén mondott emlékbeszédében elhangzottak jellemzik talán leginkább Magyary Gézát, mint embert: „Magyary Géza valóban oly végtelenül szerény volt, aminő csak nagy ember lehet. Lehetett volna Justitia csarnokában irányító helyen tettekkel tényező, de ő nem lett minister, hanem maradt magister és ez a *magis* nála valóban a többet jelentette.”²⁹

---

²⁸ FABINYI i. m. 45–47.

²⁹ FABINYI i. m. 52.